

La kristanoj, loĝantoj de la planedo Tero

Enkonduka prelego de la kristana kongreso en Legnica, Pollando, 2021, 70a kongreso de KELI

Ĉu nia planedo freneziĝis ? Ĉu tio neniam okazis antaŭe ? Certe tio jam okazis, sed ne je tiu skalo. Antaŭ kelkaj jaroj, la tiama franca prezidanto, Jacques Chirac (*Ĵak Ŝirak*), deklaris solene la jenon : "Nia domo brulas, kaj ni rigardas aliloken", Tio estis ĉe la plenkunsido de la 4-a Tera Pintkunveno la 2an de septembro 2002 en Johanesburgo, Sudafriko.

Tamen, ĉu multaj aferoj ŝanĝiĝis en la regado de la mondo fare de politikistoj kaj entreprenistoj ĝenerale ? Vi ĉiuj scias ke bedaŭrinde ne, nur kelkaj decidoj kiuj estis nur ete aplikataj, kiel tiuj de la COP21.

Jam de multaj jardekoj oni anoncas ke la homoj transformas la planedon en malbonan direkton, tamen neniu aŭskultis tion. Eĉ troviĝas kelkaj kiuj diras ke tio ne estas vera, malgraŭ la evidenteco. Al la voĉo de la avertantaj sciencistoj aldoniĝis ankaŭ la voĉo de teologoj kaj religiaj respondeculoj, ekzemple la konciliecan proceson ekumenan "Paco, justeco kaj konservado de la kreitaro" en Bazelo 1989, aŭ antaŭnelonge la papa teksto "Laudato sí".

Nuntempe du aferoj ĉefe atingas nian planedon, nome la klimatsanĝiĝo kaj ĝiaj konsekvencoj kaj la pandemio de kovimo. Sed tio ne estas ĉio. Poluado, de la trinkebla akvo, de la maro, de la aero, de la tero, detruo de la arbaroj, betonigo de la grundo, ktp.

De 1988 la Interregistara Panelo pri Klimata Ŝanĝiĝo avertas la homojn, la registarojn, pri la minacoj rilataj al la evoluo de la klimato kaj ĝiaj konsekvencoj. Oni aŭskultas ilin, foje konsentas parole, sed agoj, ŝanĝoj malofte okazas. Kaj la konsekvencojn ni havas nun antaŭ ni. La atmosfero plivarmiĝas. Ho, nur de kelkaj gradoj, sed tiuj gradoj sufiĉas por detruo la ekvilibron : modifo de la reĝimo de la ventoj, de la altatmosferaj ventegoj. Ie sur la planedo estas tre varma somero, dum en la sama duono de la Tero estas malvarmeta somero. Ie tie estas preskaŭ samtempe granda varmo kaj fajregoj, kaj pluvegoj kaj inundoj. La tropikaj regionoj konas pli da ŝtormoj, uraganoj, ciklonoj kaj tajfunoj. La polusaj kaj ĉirkaŭpolusaj regionoj surferas plivarmiĝon, la grundo degelas, la arbaro brulas, la glaciaj tavoloj, ĉu super maro ĉu super tero iom post iom malaperas. Plia konsekvenco : la nivelo de la maro plialtiĝas, kaj jam kelkaj insuletoj en la pacifika oceano estas preskaŭ superŝutitaj kaj iliaj loĝantoj devos baldaŭ translokiĝi al firma grundo.

Ne nur la arbaroj brulas, sed la homoj detruas ilin por gajni terenon por kultivi aŭ por serĉi ercojn. La konsekvenco estas kaj minaco pri malaperigo de bestaj specioj, kaj pli proksimigo de sovaĝaj bestoj al la homoj. Ni vivas tion jam de tre longe, sed pli forte nun, kun la konsekvencoj de tiu proksimigo. Atingis la homojn malsanoj kiuj venas el bestoj jam de la neolitika tempo. Tamen la afero ampleksiĝis, ĝis niaj nunaj epidemioj kaj pandemioj, Lhassa, Ebola, Sars kaj nun kovimo. Alia problemo kun la malpligrandiĝo de la arbaro estas la kaptado de karbondioksido, kiun tiuj arbaroj apenaŭ sukcesas fari nun. La alia ĉefa kaptanto de karbondioksido estas la maro, sed ĝia kapablo malpliiĝis pro la poluado kaj ĝia varmiĝo.

La poluado de la tero kaj de la maro ne nur minacas la homojn, sed ĉefe la bestojn kaj la vivon mem. En la maroj ne nur vojaĝas kontinentoj de plastaĵoj, sed ankaŭ invadoj de algoj atingas diversajn marbordojn.

La klimato kulpas pri la inundoj, sed ankaŭ la homoj kiam ili modifas la pejzaĝon, la riverojn, per la betonigo kaj netrapenetrebligo de la grundo, per kanaligo de la riveroj, per sekigo de marĉoj kaj malaltaj kampoj.

La homoj per siaj industrioj, siaj veturiloj produktas multe pli da karbondioksido ol la tuta tera sistemo kapablas kapti.

Jam la homoj por vivi kaj labori bezonas akvon, sed ili uzas pli kaj pli da akvo por ekzemple bredi brutojn por manĝi viandon. Mi antaŭnelonge aŭdis ke nune estas pli da bredataj bestoj ol da entute

homoj kaj sovaĝaj mamuloj. Ankaŭ kelkaj kultivitaj plantoj same bezonas tiom da akvo ke la akvotavoloj subteraj malgrandiĝas. Ne kalkulu kun la pluvegoj por plenigi ilin. Tiuj kuras sur la tero al la maro, sed ne kapablas eniri la grundon. Varmiĝo, trouzado, poluado, akvobaraĵoj, kaŭzas tension pri la haveblo de la akvo, ĝis kaŭzi konfliktojn inter homoj, inter ŝtatoj, ekzemple laŭ la riveregoj Kolorado, Nilo, Eŭfrato, Parana. Tiu trouzado de akvo kaŭzis la malpleniĝon de la Arala maro aŭ de la Morta maro. La historiistoj antaŭvidas eblecon eĉ de militoj pro la aliro al la akvo.

La sciencistoj konstatas ankaŭ ke ni troviĝas en la sesa amasa formorto de la vivantaj estaĵoj, La kvin unuaj okazis dum la geologiaj eraoj. Estas sur la planedo malpli kaj malpli da vivantaj estaĵoj, ĉu oni kalkulas la efektivan nombron, notinde insektoj kaj birdoj, aŭ ĉu oni kalkulas la nombron de specioj. Eĉ estas tre probable specioj, kiuj estos malaperintaj jam antaŭ ol oni malkovras kaj priskribas ilin vivaj.

Antaŭ proksime unu semajno estis la tago de preterpaso, tio estas la tago, kiam la homaro foruzis ĉion kion produktas dum unu jaro la tuta planedo. Tiel iom post iom la homaro elĉerpas la terajn rimedojn.

Efektive, estas urĝe ŝanĝi ion en la konduto de la homaro.

La homoj, dum sia historio kaj en siaj kulturoj havis diversajn rilatojn al la ĉirkaŭanta naturo. Oni povas dividi en du grupojn : tiuj kiuj klare distingas inter la homoj kaj la cetero, kaj tiuj kiuj iamaniere identigas ilin.

Animismo atribuas identecon kaj personecon al ĉio, ĉu viva, besto, arbo, ĉu ne viva, roko, monto. Eĉ la tero havas tian karakteron, ĝi estas la tero-patrino, ĉu Pacha-Mama, ĉu Gaia. Eĉ de kelka tempo, iu romantikismo atribuas plej altan valoron al "la vivo". Panteismo, ĉu orienta, ĉu nuntempa esotera diras ke ĉio estas parto de iu esto, Dio aŭ forto. Tiuj pensoj kondukas al atribudo de sankta karaktero al la tuta naturo kaj al ĝiaj elementoj.

Inverse, ateismo, kun sia korolaro de senorigina mondo, povas konduki al foresto de respekto al la naturelementoj.

Kompreneble, mi skemis.

La kristana, sekvante la judisma, kompreno de la naturo estas alia.

La ĉefa kaj decida punkto estas la kreado.

Estas multaj mitoj pri la origino de la mondo. La Biblia rakonto estas alispeca. Kompreni ĝin kiel efektiva en ses tagoj ne plu validas. Sed kompreni ke la tutan universon kreis Dio portas fortan signifon en la sinteno de kredanto : "Mi estas kreitaĵo, mi ne rajtas malestimi tion, kion Dio kreis."

Mi invitas vin rigardi poste al la kantiko de la kreado kiu troviĝas en la libro Ijob (38 ĝis 42), kiam Dio konvinkas Ijobon pri sia grandeco kaj potenco, aŭ al la 8a psalmo aŭ al la 104a[, kiujn vi baldaŭ aŭdos].

Kelkaj vortoj miskomprenitaj misgvidis la agadon de tro multaj : Genezo 1:28, "ke la homo submetu la teron, kaj regu super la bestoj". Submeti kaj regi ne havas alian signifon ol administrado. La homo estas la administranto, ne la posedanto de la kreitaro. Regi, administri, ne estas ekspluati.

Tamen alvenis en la mondon iu sablero, iu granda sablero, nome la peko. Genezo 3:17 : la tero estas malbenita pro la homa sinteno. Tion konfirmas Jeremia 12:4 : *"Kiel longe Vi tenos la landon en malĝojo kaj la herbo sur ĉiuj kampoj velkos? Brutoj kaj birdoj pereas pro la malboneco de ĝiaj loĝantoj, kiuj diras: Li ne scias, kio estos al ni."* Aŭ Jesaja 24:4-6 : *4 Funebras kaj velkas la lando, senfortiĝas kaj velkas la mondo, senfortiĝas la eminentuloj de la popolo de la lando, 5 Kaj la tero estas malpurigita de siaj loĝantoj; ĉar ili malobeis la instruon, ŝanĝis la leĝon, detruis la eternan*

interligon. 6 Pro tio malbeno konsumis la teron, kaj kulpiĝis tiuj, kiuj loĝas sur ĝi; pro tio forbrulis la loĝantoj de la lando kaj restis malmulte da homoj. Kaj eĉ tion konfirmas la epistolo al la Romanoj 8:19-22 : 19 Ĉar la fervora sopiro de la kreitaro atendas la malkaŝon de la filoj de Dio. 20 Ĉar la kreitaro subiĝis sub la vanecon, ne volonte, sed, pro la subiganto, kun espero, 21 ke la kreitaro mem ankaŭ liberiĝos el la sklaveco de pereco en la libereco de la gloro de la idoj de Dio. 22 Ĉar ni scias, ke la tuta kreitaro kune ĝemas kaj naskodoloras ĝis nun.

Tamen, la Biblio estas plena de bildoj pri mondo renovigita. En Jesaja 11:6-9 : 6 *Kaj loĝos lupoj kun ŝafido, kaj leopardo kuŝos kun kaprido; kaj bovido kaj leonado kaj grasigita bruto estos kune, kaj malgranda knabo ilin kondukos. 7 Kaj bovino paŝtiĝos kun urso, kaj iliaj idoj kuŝos kune; kaj leono simile al bovo manĝos pajlon. 8 Kaj suĉinfano ludos super la truo de aspido, kaj demamigita infano metos sian manon sur la neston de vipuro. 9 Oni ne malbonagos kaj ne difektos sur Mia tuta sankta monto, ĉar la tero estos tiel plena de konado de la Eternulo, kiel la akvo plenigas la maron.* Pensu ankaŭ pri la priskribo de la nova Tero en Apokalipso 21 kaj 22. Oni povas imagi al si tiujn ĉi idelajn mondojn. Ili estas figuro de la novaj tero kaj ĉielo kiuj konsistigos la regnon de Dio. Kio vere ĝi estos estas neeldirebla, ne priskribebla.

Kvankam la Biblio parolas pri novaj tero kaj ĉielo, oni legas en ĝi plurfoje pri la amo, jes la amo de Dio por sia kreitaro. Eĉ franca teologo Jean-Paul Gabus verkis libron titolitan : "La freneza amo de Dio por la kreitaro". Dio enplektiĝas en la kreitaro, en la vivo de nia mondo ĝis la nivelo ke Kristo venis kaj mortis, ne nur por la homoj, ne nur por mi mem, sed ankaŭ por la repacigo de la tuta mondo.

Kvankam la homo ricevis en tiu tuto specialan lokon, specialan rolon, li ne estas la centro de la mondo. Tamen, li ricevis mision, nome la administradon, li ricevis etikan respondecon, kaj li fuŝis la tuton, laŭ sia nivelo kaj kapablo.

Aurélien Barrau (*Oreljĥo Baro*), franca astrofizikisto, skribis en sia libro "La plej granda defio de la historio de la homaro : antaŭ la ekologia kaj sociala katastrofo", p. 91 :

Ni bezonas rakonton, historion kaj ikonografion de la ekologia revolucio. Ĝi devas esti deziro kaj ne malĝoja devigo. Se ĝi estas sentata kiel terapeŭtiko antaŭ la - tre reala - patologio, kiu trafas nian mondon, la batalo estas jam perdita.

Tiun rakonton, tiun historion, tiun ikonografion kapablas provizi la Biblio, kapablas provizi kristanismo, kiam ĝi restas fidela al sia alvoko.

Kio do estas atendata flanke de la kristanoj ? Kio ĝenas kaj malhelpas tiun agadon ?

Unue, kompreneble miskomprenon, surdecon de la kredantoj mem. Ankaŭ ilia malforteco, kiam ili submetiĝas al la nuntempaj leĝoj de la tempo kaj de la mono. Tiuj malsanoj estas la ĉefaj malamikoj de la medio, de la Tero. Mamono detruas la Teron, kaj ankaŭ la klimaton.

La homoj, inkluzive de la kristanoj, ĉiam havas elekton. Ili, unuope aŭ kolektive ĉiam faras elektojn, elektojn kiuj havas konsekvencojn por la Tero, por la naturo.

Mi trovis skeman resumon de la encikliko "Laudato sí". Ĝi komenciĝas per laŭdo al Dio. Grave, esence, ĉu ne. Tamen ĉu la kristanoj sufiĉe laŭdas kaj dankas Dion pro tiu kreitaro en kiu ni troviĝas kaj vivas ? Pripensu tion. Poste, la papo parolas pri "nia komuna domo", preskaŭ la vortoj de Jacques Chirac. Efektive, nia planedo estas nia komuna domo, por ĉiuj, homoj, bestoj, kaj tiel plu. Ĝi ne estas nur nia hejmo. Kaj ni komprenu ke ĉio ligiĝas, la sorto de la Tero, de la naturo aŭ pli ĝuste de la kreitaro, la sorto de la homoj entute kaj unuope, kaj nelaste la sorto de la malriĉuloj, la plej viktimoj. La papo kunigas la krion de la Tero kun la krio de la malriĉuloj. La agado de la kristanoj ne povas disigi ambaŭ batalojn.

La 87a paragrafo de la teksto de la Ekumena kunveno de Bazelo 1989 "Paco kun justeco" ligas tiujn du temojn kun la problemo de la konservado de la kreitaro. Ĉar eŭropa, tiu ĉi kunveno celis la eŭropanojn, sed la mesaĝo validas ankaŭ por la tuta homaro. Kio estis la akcepto de tiu teksto ĉe la Eklezioj kaj la regantoj de Eŭropo aŭ la mondo ? Tio estis malmulto.

Mi multe insistis pri la etika karaktero de la necesa rilato al la kreitaro, sed estas alia aspekto kiun mi ne detalos, temas pri la estetika aspekto, nome vidi en la mondo, en la kreitaro kio belas, serĉi kiel valorigi tiun belecon, kaj ĝui ĝin, por kristanoj kun danko kaj laŭdo al Dio, la kreinto. Tion bone faras kelkaj bibliaj psalmoj, kaj multaj artistoj, pentristoj, muzikistoj, ktp.

Por fini, mi volas lasi al vi tiun ĉi tekston, jam kelkajn jarojn aĝa, verkita de respondeculoj de diversaj religioj en Francio, katolikoj, protestantoj, ortodoksuloj, judoj, islamanoj kaj budhistoj :

Deklaracio de la Konferenco de Religiaj Gvidantoj en Francio en 2015

La klimata krizo estas spirita kaj morala defio

Ni, membroj de la Konferenco de Religiaj Gvidantoj en Francio, kune prenas la parolon por dividi nian konvinkon: preter teknikaj, ekonomiaj kaj geopolitikaj problemoj, la klimata krizo estas spirita kaj morala defio.

Estas antaŭ ĉio nia rilato kun la kreo komprenata kiel donaco de Dio kaj al naturo, kiu estas en risko.

Ne plu vidante sian rilaton al la naturo kaj sian intiman interdependecon kun ĉio, kio ĝin konsistigas, la homaro devojiĝis en sintenon de regado kaj mortiga ekspluatado de la medio.

Ni estas defiitaj repripensi kaj alimaniere enloĝi nian rilaton kun la kreado kaj la naturo. Ni estas unu. Detruante la medion, la homaro sin detruas; konservante ĝin, ni konservas nin mem, ni konservas nian najbaron kaj estontajn generaciojn.

Nia spirita kaj morala konscienco estas alparolata.

Ni estas defiitaj agi por justeco, labori por paco, urĝe prepari sekuran kaj realigeblan estontecon por niaj infanoj, elirante el la epoko de poluantaj energioj kaj revizianta niajn ekonomiajn modelojn de produktado kaj konsumo sen limo.

Ni alvokas salton de konscio al konsekvenca klimata agado kaj pridemandado de niaj valoroj kaj de niaj sintenoj. Ni rifuzu indiferentecon kaj avidecon. Ni malfermu nin al kompato kaj frateco. Ni eliru el nia egoismo. Ni montru solidarecon kaj prenu la komunan bonon kiel nian kompason. Ni daŭrigu kaj valorigu ĉiun agon.

Mi dankas

Philippe Cousson
05/08/2021